

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ

BİTİRME TEZİ

İÇİMİZDEKİ GELGİTLER

Öğrencinin Adı: Mustafa

Öğrencinin Soyadı: BAHÇE

Rehber Öğretmen: Fatma Sever

DİPLOMA NUMARASI: D001129-0117

SÖZCÜK SAYISI: 3053

Araştırma Konusu: Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" adlı yapıtında Ömer adlı karakterin ve çevresinin hangi anlatım teknikleriyle anlatıldığının incelenmesi

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
1. Edebi Yapıtlarda Kurgunun İşlevi.....	2
2. İçimizdeki Şeytan Adlı Yapıttaki Karakterin ve Çevresinin Özellikleri.....	3
3. Kurguyu Yapılandıran Anlatım Tekniklerinin işlevi.....	5
Sonuç.....	13
Kaynakça.....	15

ÖZ(ABSTRACT)

Ted Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türkçe Dersi Uzun Tezi kapsamında hazırlanan bu çalışmanın amacı, Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" adlı yapıtının tanıklığında ana karakterin ve çevresinin hangi anlatım teknikleri ile okura yansıtıldığını ve çevresinin karaktere etkilerini göstermektir.

Bu amaçla yapıt; önce betimsel çözümlenmiş, anlatım teknikleri açısından ele alınarak karakter ve çevresinin okura nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Sonuç olarak ana karakterler olan Ömer ve Macide'nin dış dünyayı nasıl karşıladıkları ve yapıt süresince geçirdikleri değişimlerin bu çalışma ile birlikte daha anlamsal bir boyut kazandığı ortaya konmuştur. Yapıtta kullanılan anlatım teknikleri sayesinde okura; iletiler, döneme ilişkin toplumsal ve bireysel eleştiriler sunduğu gözlemlenmiştir.

Sözcük Sayısı: 102

GİRİŞ

Kurgu, tamamen ya da kısmen gerçekliği yansıtmayan, yazarın hayal gücü tarafından şekillendirilerek oluşturulan ve okuru ana iletiye doğru yönlendiren kişi, yer ve olaylar bütünüdür. Yapıt boyunca okura yol gösterici sıfatını taşıyan kurgu, yazar tarafından çeşitli anlatım teknikleriyle anlamsal açıdan zenginleştirilebilir ve iletilerin okura daha kapsamlı bir biçimde yansıtılmasına yardımcı olur. Asıl soru anlatım teknikleri nedir? Neden kullanılır? Anlatım teknikleri anlatılan konunun nasıl oluşturulduğunu ve hangi üslupların benimsendiğini belirtir. Anlatım teknikleri yapıtın işleyişine göre ve uygun zamanda kullanılmak koşuluyla birçok duygu ve düşüncüyü okurun gözünde daha çarpıcı ve ilgi çekici kılar. Yazarın dili olarak da isimlendirilen anlatım teknikleri, yazarın yapıtında yaşanan olaylara karşı düşüncelerini barındırır. Bu yönüyle herhangi bir romanda okurun anlatım tekniklerinden yararlanarak yazarın konuya bakış açısını öğrenmesi mümkündür: “*Edebi kıymeti olan anlatımlarda, muhataba aktarılmak istenen duygu ve düşünceler önce zihinde tasarlanır, bir düzene konur sonra da sanatkarene bir şekilde ifadeye dökülür.*”¹ İçimizdeki Şeytan adlı yapıtıyla Sabahattin Ali, yapıtında 1940’larda İstanbul’un aydın kesimini ana karakter Ömer ve onun çevresini çeşitli anlatım tekniklerinden faydalanarak ele almıştır. Cumhuriyet yönetimine alışmaya çalışan ve modern hayata ilk adımlarını atan Türk toplumunu yapıtında anlatan Sabahattin Ali, eserinde gerek modern hayata çabuk uyum sağlayan aydın kesime, gerekse gelenekselliği ve toplumda tabulaşan örf ve adetlere bağlı kalmaya çalışan Anadolu insanına örnekler vermiştir. Yapıtında İstanbul’un yıllar boyunca süregelen çok uluslu yapısına ve birçok kültürün bir arada yaşama çabasına da değinen Sabahattin Ali, yapıt boyunca aydın kesim ve Anadolu kesimi arasındaki

1. Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Sütun Yayınları, 154,2011

büyük farklılıkları Ömer ve Macide arasındaki ilişkiyle gözler önüne sermiş ve çeşitli anlatım tekniklerinden faydalanarak oluşturulan sosyal ve ekonomik farklılıklarla kurgusunu oluşturmuştur. Böylece okurun yapıtı alımlamasına olanak tanımıştır.

Tüm bu belirlenenler doğrultusunda bu çalışmada amaç; çevresel etmenlerin insan üzerindeki etkisini Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan adlı yapıtının tanıklığında Ömer adlı karakter üzerinden hangi anlatım teknikleriyle okura iletilmiştir, sorusuna yanıt aramak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda yapıt öncelikle betimsel çözümlenmiş, anlatım tekniklerinin işlevi yapıt tanıklığında ortaya konmuştur.

Edebi Yapıtlarda Kurgunun İşlevi

Kurgu, herhangi bir edebi yapıtın ilk kelimesinden son kelimesine kadar ona yön veren ve şekillendiren belirleyici bir etmen olarak kabul edilir. Edebi yapıtların temelini oluşturan kurgu, yazarın olay ve okur arasında bağlantısı kurmasına yardımcı olan bir araç olarak adlandırılabilir. Genel olarak kurgu; uzam, karakter, olay ve olguları yazarın hayal gücü çerçevesinde içinde barındırır. Bunlar yapıtı bütünleyen ve edebi nitelik kazandıran, aynı zamanda her edebi yapıtın bir eleştiriye konu olmadan önce incelendiği ve önemle üstüne gidildiği etmenlerdir: Başka bir deyişle “*Kurgu, -tamamen veya kısmen- gerçek olmayan; yazar veya sanatçının hayal gücünün eseri olan kişi, yer ve olaylar içeren eser*”² olarak tanımlanır. Peki kurguyu iki özellik dışında önemli kılan diğer etmenler nelerdir? Deneyimli ve sık kitap okuyan bir okur, bir yapıtı okumaya başlamadan önce mutlaka içeriğini ve kurgusunu inceler. Eğer içeriğinde okurun ilgisini ve dikkatini çekebilecek herhangi bir konu barındırıyorsa bu kurgu hedef kitlesine başarılı bir şekilde ulaşmış denebilir. Kurgu yapıtın tümüne hakim olduğu için yapıt hakkındaki her türlü

2.<http://www.turkcebilgi.com/kurgu>

olumlu ve olumsuz dönüt kurguya yöneltilmiştir. Bu örnekten yola çıkarak denilebilir ki kurgu, bir yapıtta okurun ilgisini çeken ikincil bir kapak niteliği taşır.

İçimizdeki Şeytan Adlı Yapıtta Ömer ve Macide Karakterleri ve Çevrelerinin Özellikleri

Yapıtın ana karakterlerinden biri olan Ömer, İstanbul'da doğup büyümüş, 35'li yaşlarda, geçimini bir postahannede çalışarak sağlayan ve aynı zamanda üniversite öğrencisi olan bir İstanbullu olarak toplumun aydın kesiminden sayılmaktadır. Buna karşın hem geçim derdi çekmekte hem de işten atılma korkusu yaşamaktadırlar. Dönem gerçekliği onların rahat rahat gitme yükselme olanağı tanımamaktadır: *“Seni yakında sepetlerler. Bu kadar asmak olur mu? Zaten bütün daireler darülfununa devam eden memurları yakalarından atmak için bahane arıyorlar”*(Ali;2013,15). Zamanının büyük bölümünü devlet dairesinde çalışarak geçiren Ömer, boş zaman olarak nitelendirilebilecek akşamlarını aydın çevresinden oluşan dostlarıyla birlikte hayata dair sohbetlerle değerlendirmektedir. Yaşama boş vermişliği, varoluş sorunu yaşadığı, öylesine zaman öldürdüğü yapıtta daha ilk satırlarda belli olur. Okuduğu kitaplardan ve edindiği bilgilerden duygularını yoğun yaşamakta olan Ömer, çoğu zaman duygularına ve iç sesine yenik düşüp mantık çerçevesinin dışında hareketler yapmaktadır. Yaptığı bu hareketler sonucunda Ömer, arkadaş çevresi tarafından sıkça eleştirilir:

“Kız derhal polisi çağırır ve senin gibi bir serseriye karakola götürmekte tereddüt etmez. Sen dünyayı kafanın içi gibi ipsiz sapsız şeylerle dolu mu zannediyorsun Allah aşkına? Bir türlü insanlara ve kendine gözlerini açarak bakamayacak mısın? Bütün ömrün tasavvurlar, hayaller, Don Kişotça emeller peşinde koşup kendini aldatmak ve aleladeliklerden başka hiçbir şey yapılmayan bu

*dünyada kendinin ve başkalarının fevkaladelikler yapacağını
vehmetmekle mi geçecek?” (Ali;2013,20).*

Öte yandan Macide karakteri, genç yaşlarda müziğe karşı bir ilgisi olduğu ailesi tarafından fark edilip ilerleyen hayatında İstanbul’a konservatuar okumak için gelen Balıkesir’in taşrasında yetişen genç yaşlarda bir kadındır:

*“Macide ilk mektepten beri sesinin güzelliği ve musikiye istidadı
ile göze göze çarpmıştı”. “Macide altı aydan beri aynı evde
yaşadığı halde henüz hiçbiriyle içli dışlı olamadığı bu akrabalarına
daha fazla ısrarla bir şey sormuyordu. Zaten buradaki hayatı
pansiyondan farksızdı. Sabahları notalarını alıp gidiyor,
akşamüzerleri, henüz ortalık kararmadan gelip odasına
kapanıyordu” (Ali;2013,25,29).*

Henüz öğrenci olduğundan belirli bir geçim kaynağı yoktur ve geçici olarak, İstanbul’da oturan akrabalarında kalmaktadır. Anadolu’dan geldiği için İstanbul hayatına henüz adapte olamayan Macide’nin bir arkadaş çevresi yoktur ve genel olarak hayatını okul ve ev arasındaki ikili yolda geçirmektedir. Sosyal açıdan dış dünyaya kapalı yaşayan Macide, insanlarla ilişki kurmakta zorlanmaktadır ve genel olarak da çekingen bir yapıya sahiptir. Olay örgüsü içerisinde Ömer’le tanışması sonrası aydın kesimle daha sık zaman geçirmeye başlayan Macide’nin kişiliğindeki değişimler ve dış dünyaya karşı çekingenliğinin azalması yapıt boyunca okurun dikkatini çeker:

*“İki eliyle Macide’yi omuzlarından yakaladı. Genç kadın bir adım
geri çekildi ve sırtı duvara dokundu. Onun bu küçük hareketi
üzerine, kim bilir nasıl bir alışkanlıkla, çabucak ellerini çeken ve*

bir tokattan korunuyormuş gibi bir vaziyet alan İsmet Şerif, karşısındakinin tekrar ve sükûnetle kendisine baktığını görünce cesaretlendi ve sokuldu... Macide, en küçük bir harekete bile muktedir olamayarak sırtını duvara dayamış, burnunun dibindeki bu çehreye dikkat ve hayret içinde bakıyordu” (Ali; 2013, 220).

Yazar tarafından oldukça çekingen ve içine kapanık biri olarak betimlenen Macide, Ömer’in arkadaş çevresi ile çıktığı sırada İsmet Şerif adındaki kişiyle yaşadıkları, aydın kesimin Macide karakterinde büyük değişimlere yol açtığı bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kurguyu Yapılandıran Anlatım Tekniklerinin İşlevi

Kurguyu yapılandıran ana öğeler karakter, uzam ve olaylar olarak üç bölüme ayrılır. Bu üç bölüm, ancak bir bütün olarak sunulduğunda bir anlam ifade eder ve kendi başına hiçbir öge kurguyu tamamen oluşturamaz. Bu yönüyle karakter, uzam ve olay üçlüsü birbirini tamamlayıcı özelliğe sahiptir. İlk olarak karakter, herhangi bir olayın yaşanmasında en büyük rolü üstlenir ve yapıtın işleyişini sağlar. İkinci ana öge olan kurgu, yapıtın varoluşunu ve yaşanacak olayları hazırlar ve bir başka deyişle kurgunun olduğu gerçek veya gerçek üstü dünya olarak isimlendirilebilir. Son olarak olaylar, karakter ve uzam ikilisinin oluşturduğu ve yapıt boyunca üstünde tartışılacak olan konu veya ana düşüncüyü oluşturur. Anlatım teknikleri, yapıtlardaki anlam zenginliğini oluşturmasının yanı sıra, bir düz yazıya edebi nitelik kazandırabilme özelliğine sahiptir. Yazarın uzam hakkındaki betimlemelerinde, karakter analizinde vb. kurguyu oluşturan etmenlerde sıkça okurun karşısına çıkabilecek anlatım teknikleri, işlevsellik açısından edebi nitelik taşıyan yapıtlarda önemli bir yer edinmiştir. Kurgu, yapıtın ne hakkında olduğunu,

ne tür iletiler içerdiğini ve yazılış dönemine ait gerek sosyal yaşama, gerekse dönemin ekonomik durumuna ait çeşitli izler taşır. Kurgu ve anlatım teknikleri arasındaki ilişki, renksiz bir resim tablosu ve boyalar olarak tanımlanabilir. Renksiz bir tablo ve boyalar bir araya geldiğinde düşüncelerin estetik bir biçimde ifade edildiği bir sanat eserine dönüşür ve ressam sıfatındaki yazar bu birlikteliği mümkün kılar diyebiliriz:

“Yazarın nasıl anlattığını, yani üslubunu oluşturan unsurlardan biri de anlatım teknikleridir. Anlatım teknikleri, yazarın olayı, öyküyü anlatırken anlatımı güçlendirmek, anlatılanı daha etkili bir şekilde aktarmak için seçtiği ve kullandığı yöntemlerdir. Yazarın ya da eserin amacına uygun olarak seçilen anlatım teknikleri, edebî eseri oluşturan olay, kişiler, zaman, mekân gibi unsurların bir arada ve etkili şekilde okura sunulmasını sağlar.”³

İçimizdeki Şeytan adlı yapıtta Sabahattin Ali, Ömer’in çevresini okurun iç dünyasında çarpıcı ve akılda kalıcı düşünceler bırakmak amacı ile çeşitli anlatım tekniklerine başvurarak oluşturur. İlk olarak, yapıt boyunca gerek ana karakteri, gerekse ana karakterin çevresini okura aktarırken sıkça betimleme tekniğinden yararlanmış ve yapıt boyunca karakter ve uzam betimlemelerine büyük bir yer ayırmıştır. Betimleme tekniği, bir düz yazıyı anlamca zenginleştirmek ve yapıta edebi nitelik kazandırmak amacıyla kullanılır. Sabahattin Ali’de yapıtında Ömer adlı ana karakterin çevresini betimleme tekniğiyle okura aktarmıştır. 1940’ların İstanbul uzamını ve aydın kesimi

3.http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1475695848_100Mocan%20Ahmet_S-1831-1841.pdf

konu edinen kurguda aydın toplumun değer yargıları, yaşam biçimleri ve diyalogları, yazar tarafından İçimizdeki Şeytan adlı yapıtında eleştirilmiştir. Yapıtta Ömer, İstanbul’da tek başına ve zorunluluklar karşısında tahsilini yarım bırakmış olmasına rağmen mütevazı bir maaşla kendi başına yaşamaya çalışan bir adam olarak okura yansıtılır. Arkadaş çevresi de tıpkı kendisi gibi eğitilmiş, aydın kesimden oluşan Ömer, evleneceği kadın olan Macide’yle tanışana kadar arkadaş grubuyla sanat ve siyaset hakkında entelektüel konuşmalarla zamanını geçirir. Macide’yle tanışıp evlenmesinden bir süre sonra arkadaşlarıyla buluşmalarına ara veren Ömer, bir gün Nihat’ın beklenmedik ziyareti ve beraberinde getirdiği zor talepleri sonrası tekrar aydın kesimin içine karışır ve yapıtın geri kalan bölümünde Sabahattin Ali, Macide’nin ağzından Ömer’in düşüncesizce yaptığı davranışlarını ve en başında da arkadaş çevresini betimleme tekniği ile sıkça eleştirir. Böylelikle aydın kesimi temsil eden Ömer ve arkadaşlarının değer yargıları ve yaşam biçimleri, Macide gibi değişime ayak uydurmaya çalışan ve Anadolu kesimini temsil eden ve olayı içinde yaşayarak tecrübe edinen bir birey tarafından sorgulanmış ve okura aktarılmıştır. Düşünce ayrılıklarının ön planda olduğu değer yargıları olgusu, yapıtın ana sorunsallarından biri olmakla birlikte, Sabahattin Ali’nin eleştiri oklarının da hedefi olmuştur:

“Ömer, sevgili kocacığım, biz, hiçbir tarafları birbirine benzemeyen, hiçbir müşterek düşünceleri ve görüşleri olmayan iki insanız... Huylarını, yaptığın işleri beğenmiyordum demeyeyim, fakat anlamıyordum... İlk andan itibaren tamamıyla başka dünyaların insanları olduğumuzu anladığım halde beni burada tutan ve seni gördüğüm zaman içimi sevinçle dolduran neydi?”(Ali; 2013, 227,228).

Kırsal kesime kıyasla düzensiz yaşam biçimleri ve Fransızca, Farsça ve Arapça gibi yabancı dillerin tesiri altında kalmış ve değerlerinden yozlaşmış Türkçeleri ile aydın kesim, bir kadın bakış açısı tarafından yapıt boyunca incelenmiş ve eleştirilmiştir. Macide, Ömer'in aracılığı ile tanıdığı bu aydın çevrenin, son derece dikkatli gözlemlerle okur tarafından tanınmasında da aracılık eder:

“...Yalnız Profesör Hikmet'in yanında oturan iriyarı, ablak yüzlü, lacivert elbiseli ve elmas kravat iğneli zatı hiç görmemişti. Hakimane konuşmasını ve saçları dökülmüş başını ara sıra sağa sola eliyle sıvazlaması mühim adam olduğunu gösteriyordu. Ömer sağ tarafında oturan muharrir İsmet Şerif'e “kim bu zat” diye sordu... Bu Hüseyin imzasını bazı gazetelerde ağırbaşlı edebiyat tenkitlerinin ve estetik makalelerin altında gördüğü aklına geldi. Fakat asıl şöhreti, daha doğrusu kudreti, muharrirliğinde değil, işgal ettiği mühim mevkii de idi. Bütün konuşmalarında ve hareketlerinde büyükçe bir memur olmanın verdiği salahiyet ve hürriyet kendini gösteriyordu” (Ali; 2013, 154).

Yapıtta kullanılan anlatım tekniklerinden betimleme tekniği, başka yazarların romanlarında da karakterin çevresini tanıtmak için kullanılmıştır. Betimleme tekniğinin yanı sıra yazar, çevre faktörünü daha derin ve ayrıntılı işleyebilme amacı ile el öyküsel anlatım tekniğini kullanarak okurlara farklı karakterlerin düşüncelerini sunmuş ve aynı zamanda okurların farklı bakış açıları kazanmalarına da katkı sağlamıştır. El öyküsel anlatım tekniği, yazarların kurgudaki olayları okurun tarafında her şeyi bilir bir şekilde anlatmasıdır. Sabahattin Ali üçüncül kişi anlatım tekniğiyle sadece Ömer'in bakış açısıyla anlatmak yerine, okura aydın kesimi dışarıdan anlatmış

ve bütün karakterlere kurguya ve uzama bağlı kalmak koşulu ile değinmiş ve yapıt boyunca gerek Macide, gerekse Nihat vb. bütün yardımcı ve ana karakterlerin bakış açısını kullanmış ve yapıtına çok yönlülük kazandırmıştır. Bu yöntem ile Sabahattin Ali, yapıtındaki aydın kesim eleştirisini de çok yönlü bir biçimde şekillendirmiş ve okurun konuyu anlamasında kolaylık sağlamıştır:

“Muhakkak ki ruhumun benim gözümünden kaçacak kadar derin köşelerinde bir şeytan saklı... Beni oyuncak gibi kullanıyor... Bunları Macide'ye nasıl anlatayım?.. Suratıma tükürüyor... Fakat bu olur mu? Herhangi bir şeyi ondan saklamak doğru olur mu?” “... Macide bir müddet düşündüğü zaman, Ömer'le aralarındaki münasebetin nasıl bir süratle değiştiğini bir türlü vazih olarak hatırlayamıyordu. Ömer'i seviyordu Bundan şüphesi yoktu. Hatta belki de bu sevgide vücudunun rolü kafasının rolünden büyüktü...”(Ali;2013,144,161).

Bir diğer anlatım tekniği olarak Sabahattin Ali, yapıtında iç monologlara büyük bir yer ayırarak okurların gerek Ömer, gerekse Macide karakterinin düşüncelerine hâkim olmasını amaçlamış ve çevre konusuna ilişkin kapsamlı düşünceler edinmesine yardımcı olmuştur. İç monologlar, edebi nitelik taşıyan eserler de okura karakterlerin iç dünyasını tanımada ve düşüncelerini anlamada yol gösterici özelliğe sahiptir. İç monolog yardımıyla okur, yapıt hakkında daha derin ve kapsamlı fikirler edinebilir ve yapıttaki her karakterin düşüncelerini tahmin etmektense emin bir şekilde savunma olanağı kazanır. Bununla birlikte iç monologlar karakterin iç gerçekliğini ortaya koyar ve onun görünmeyen yönlerini okura yansıtır. Okurun iç dünyasında yaşadığı çatışmaları, çatışmaların nedenlerini okura sunarak okurun karakterle özdeşim kurmasını kolaylaştırır. Sabahattin Ali ise, yapıtında el öyküsel anlatım tekniğini kullanmasına rağmen, iç

monologlar yardımıyla yapıtına “öznellik” kavramını kazandırmış ve el öyküsel anlatım tekniğini dezavantaj olarak nitelendirilebilecek olan genelliği bu özellikle avantaja çevirmiştir ve okuruna her karakterin kendisine özgün fikir ve düşünce analizi yapma olanağı sağlamıştır:

*“Ne halt ediyorum?.. Niçin böyle aptalca sözler söylüyorum?
Evet, bu gece onu bekledim. Evet... Bu sefer hakikaten bir şey
bana buralardan ayrılmamamı söyledi. Bu kadarı iyi.. Doğru...
Fakat muhakkak ki dimağında fırtınalar geçen kızı, böyle en
zayıf anından cahili taraflarından avlamaya çalışmak... Ne
bayağılık. Sizi kendimden iyi tanıyorum... Bundan daha büyük
bir zıvalık olur mu? Kendimi ne kadar tanıyorum ki?.. Ne basit
hilelere başvurdum...(Ali; 2013,104)”.*

Sabahattin Ali, yapıtındaki betimlemelerde Macide’nin ağzından Ömer adlı karakteri ve arkadaş çevresini tanımlarken de kullanmıştır. Sabahattin Ali’nin kullandığı benzetmeler sayesinde okur, Ömer adlı karakterin kişiliğine ve çevresine ait güçlü tanımlamalarla karşılaşmış ve aydın kesimin eleştirisini daha net bir şekilde kavramıştır: “...Bakışları biraz karanlık fakat tabiiydi (Ali; 2013,19)”. Sabahattin Ali’nin eserinde kullandığı bir diğer anlatım tekniği ise bilinç akışı oluşturmaktır. Yapıt boyunca gerek Ömer, gerekse Macide adlı karakterin iç monologları esnasında bilinç akışı yaratan Sabahattin Ali, Ömer adlı aydın kesime ait bireyin çevresini okura tanıtırken bilinç akışı örneklerine sıkça rastlamak mümkündür. Bilinç akışı, bir edebi yapıttaki düşünme davranışının değişikliğe uğramadan ve herhangi bir biçimde şekillendirilmeden aktarılma uğraşısıdır ve edebi yapıtlarda genellikle iç monologlar içinde göze çarparlar. Kurgusal bir araç olan bilinç akışı, okurun karakterin düşüncelerine dair somutlamalar oluşturmasına yardımcı olur ve bu durum, okurun kurgu hakkında derin ve işlevsel bilgiler edinmesini destekler.

Sabahattin Ali ise İçimizdeki Şeytan adlı yapıtında Macide adlı karakterin iç monologları esnasında meydana gelen bilinç akışlarıyla, Ömer karakteri ve arkadaş çevresi hakkındaki düşünceleri gözler önüne serer:

“ Birden bire doğruldu. Kendi kendine: “Nereye gideceğim? Bunları ne yapacağım?” diye sordu. “Balıkesir’e mi? Emine teyzelere mi? Ne münasebet!..” Gidilecek hiçbir yer yoktu. Fakat kim bilir belki de vardı... Bunu düşünürken asla heyecanlanmadı. Başka ne yapabilirdi? Emine teyzelerden çıkıp kapının önüne nereye gideceğini bilmeden dururken olduğu gibi gözlerinin önünde mehtaplı bir deniz canlandı... Ömer’le beraber kayıkta oturup seyrettiği, önce dokunmaktan korktuğu ve sonra elini bileğine kadar daldırdığı parlak ve esrarlı deniz... Çantasına bir tekme yapıştırdı. Çamaşırları kirli halinin üzerine dağıldı...”(Ali; 2013,227).

Sabahattin Ali’nin yapıtında kullandığı bir diğer anlatım tekniği ise geriye dönüş tekniğidir. Geriye dönüş tekniği yazarın şimdiki zamanın kurguyu anlamca ağırlaştırdığı ve çıkmaza doğru sürüklediği an geçmişe dönük göndermeleriyle oluşturulur. Aydın kesime eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan Macide, yapıt boyunca farklı zamanlarda çeşitli geriye dönüşler yapmış ve Ömer adlı karakterle ilk tanıştığı günü şimdiki zamana göre karşılaştırmıştır. Bu yöntemle Sabahattin Ali, Macide’nin ağzından Ömer’in aydın kesimden oluşan arkadaş çevresinin aralarındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini somut değişimlerle gözler önüne sermiştir. Kurguyu ilk zamanlar birbirlerine uyum sağlayan ve iyi anlaşılan bir çiftin zamanla tartışmaları ve

anlaşmazlıkların ortaya çıkışına göre şekillendiren Sabahattin Ali, aydın kesime olumsuz yönde bir eleştiri yapmış ve okura aydın kesime karşı beslediği düşüncelere dair bir ipucu vermiştir:

“Emine teyzelerden çıkıp kapının önünde mehtaplı bir deniz canlandı... Ömer’le beraber kayıkta oturup seyrettiği, önce dokunmaktan korktuğu ve sonra elini bileğine kadar daldırdığı parlak ve esrarlı deniz... Çantasına bir tekme yapıştırdı. Çamaşırları kirli halının üzerine dağıldı...(Ali; 2013,227)”

İçimizdeki Şeytan adlı yapıtta Ömer karakterinin çevresinin okura aktarılırken kullanılan bir diğer anlatım tekniği ise leitmotive tekniğidir. Leitmotive tekniği, bir edebi yapıtta belirli bir kelimenin bir amaca veya anlama yönelik yapıt boyunca farklı yerlerde düzenli olarak okurun karşısına çıkararak belirtilen anlamı hatırlatan sözcük çeşididir. İçimizdeki Şeytan adlı yapıtında Sabahattin Ali, Ömer ve Macide karakterinin içinde bulunduğu ekonomik ve psikolojik zorluğu çeşitli leitmotive’lerle okura aktarmıştır: *“...Bu hadiselerden sonra on gün kadar, hayatlarında hiçbir fevkaladelik olmadan, geçti. Araya aybaşı gelince girdiği için henüz şiddetli, bir para sıkıntıları yoktu...”* (Ali; 2013,187).

“Aybaşı”, “veresiye” ve “borç” kelimeleri yazarın yapıt boyunca okurun karşısına maddi sıkıntı ve ruhsal bunalım olgularını akılda oluşturmak için kullandığı leitmotive’lere örnek olarak gösterilebilir. Bu anlatım tekniği ile Sabahattin Ali, eserinde Ömer’in arkadaş çevresinin kendi hayatına ne gibi sıkıntılar ve sorunlar getirdiğini okura aktarmıştır: *“Fakat bir gün Ömer ağzından: “Dün Bedri’den iki lira borç aldım” diye bir laf kaçırdı. Bu haber Macide’yi şaşırtdı ve üzdü”* (Ali; 2013,163).

Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan adlı yapıtında Ömer karakterinin çevresini okura tanıtmak için kullandığı başka bir anlatım tekniği ise montaj tekniğidir. Montaj tekniği yazarın başka kişiye ait bir söz veya yazıyı belirli bir fikri anlatmak amacı ile kalıp olarak kullanmasıdır. Montaj tekniği İçimizdeki Şeytan adlı yapıtta Ömer ve Macide'nin arkadaş meclislerine gittiklerinde aydın kesimden gelen insanların konuşmalarında okurun karşısına çıkmaktadır. Sabahattin Ali, bu yöntemle aydın kesimin konuşma tarzları ve yaşam biçimleri hakkında okura bilgi vermeyi ve okurun düşsel gerçekliğinde aydın kesimi canlandırmayı amaçlamıştır:

“...Yeni öğrendiği ve yanlış telaffuz ettiği Arapça ibareler söylüyor, münasebetli münasebetsiz beyitler okuyor; Mansur enelhak söyledi Haktır sözü hak söyledi dedikten sonra bu hikmetin nasıl tefsir edildiğini görmek için gözlerini kırıştıtararak etrafına bakıyordu...”(Ali; 2013,158).

Aydın kesimi okura anlatırken kullandığı olumsuz çağrışımlar ve betimlemeler, yazarın aydın kesime karşı sergilediği tutumu ve beslediği duyguları belirginleştirir ve okurun çeşitli çağrışımlarda bulunmasında yol gösterici olur.

SONUÇ

Bu çalışmada Sabahattin Ali'nin “İçimizdeki Şeytan” adlı yapıtında ana karakter Ömer'in karakter çevresinin hangi anlatım tekniklerini kullanılarak okura aktarıldığının incelenmesi amaçlanmıştır. Sabahattin Ali, dönemin kendini aydın olarak değerlendiren topluluğunu yapıtı boyunca eleştirirken, arkadaş çevresi de bu kesime ait olan Ömer adlı ana karakterin hayatı üzerinden eleştirisini okura aktarmıştır. Eleştirisini 1940'lı yıllarda cumhuriyet yönetimine ve modern batılı yaşama uyum sağlamaya çalışan Anadolu insanının üzerine kurmuş ve eleştiri

rolünün büyük bir kısmını Macide üzerine odaklayarak eleştirisini okura aktarmıştır. Böylelikle yazar, aydın kesimin özelliklerini ve davranışlarını olayların içinde yaşayan ancak bambaşka fikirler besleyen bir beyin tarafından gözlemlenmesini sağlayarak okura daha somut dayanak noktaları üzerine kurulmuş bir eleştiri sunmuştur. Sabahattin Ali'nin anlatımına büyük ölçüde katkı sağlayan ve kurgunun işleyişinde yön verici özelliğe sahip olan anlatım teknikleri, İçimizdeki Şeytan adlı yapıtta aydın kesimin karanlık gerçeğini gerçekçilik olgusuna bağlı kalarak okurun gözleri önüne sermiştir. Sabahattin Ali'nin yapıtında olduğu gibi tüm yazarlar edebi nitelik taşıyan eserlerinde kurgudaki karakter ve uzamı okura etkili ve akılda kalıcı bir şekilde aktarmak amacıyla anlatım tekniklerinden faydalanır. Bütün edebi eserlerde okurun karşısına çıkmasının yanı sıra anlatım teknikleri okurun esere olan ilgisini de körükler ve kurgunun okurun bakış açısından ilgi çekici ve anlamlı olmasını sağlar. Bu çalışmada da kullanılan anlatım teknikleri sayesinde okura; iletiler, döneme ilişkin toplumsal ve bireysel eleştiriler sunduğu gözlemlenmiştir. Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" adlı yapıtı okura yaşam deneyimi sunması, yeni öğretiler kazandırması bakımından anlamsal katkı sağlamıştır, denilebilir.

KAYNAKÇA

1. Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Sütun Yayınları, 154,2011
2. [.http://www.turkcebilgi.com/kurgu](http://www.turkcebilgi.com/kurgu)
3. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1475695848_100Mocan%20Ahmet_S-1831-1841.pdf
4. İçimizdeki Şeytan(2013)